

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЧУБАРЕВА ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА

УДК 111.11:17.022.1:378.091.8

**ЕКЗИСТЕНЦІЯ ЕСТЕТИЧНОГО В АКСІОЛОГІЧНІЙ
СИСТЕМІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА
(ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)**

09.00.10 – філософія освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор,
Андрущенко Тетяна Іванівна,
завідувач кафедри суспільних наук
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Скотна Надія Володимирівна,
Дрогобицький державний педагогічний
університет, ректор;

доктор філософських наук, професор
Дзвінчук Дмитро Іванович,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
директор Інституту гуманітарної підготовки та
державного управління.

Захист відбудеться 27 жовтня 2016 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 27 вересня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Кивлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Проблема цінностей є однією з наскрізних тем філософської рефлексії життєдіяльності людини. Розпочинаючи від Конфуція і до наших днів, філософи різних епох і народів ведуть постійну дискусію про цінності, одні з яких є перехідними, змінними, інші – одвічними - національними і загальнолюдськими. Кожне нове покоління, яке входить у життя, несе з собою власні пріоритети. І хоча суспільство намагається передати йому накопичений традиційний досвід, цінності і культуру, нові покоління продукують власні пріоритети, часто вступають у суперечність з батьками, і здебільшого перемагають, відстоюючи своє, як їм здається, нове й ще незвідане. З часів становлення людства як цивілізації існують загальнолюдське розуміння життя, а разом з ним – палітра цінностей, притаманних всім народам і культурам. Зрозуміло, відмінності між ними існують, вони відлунюють особливості і умови життєдіяльності того чи іншого народу, його ментальність, національний характер тощо. Приймаючи загальнолюдське, народи прагнуть, насамперед, утвердити власне, національне, нерідко конфліктуючи один із одним.

Разом із тим, мирне співіснування народів і культур є саме тією перспективою, про яку тисячоліттями мріяли визначні уми людства. Вони прогнозували гармонію цінностей, яка, за їх розумінням, може бути утвердженою на основі глибокого естетичного відношення до життя, на основі творення краси, яка «врятує світ» (Ф. Достоевський). Справедливим є й те, що перспектива досягнення означеної гармонії завжди пов'язувалась із молоддю. Формування аксіологічної системи молоді завжди розглядалось як одне з ключових завдань підготовки сучасної молоді до самостійного життя, продукуючи пошуки освітніх механізмів, в тому числі, й естетичного виховання.

Слід мати на увазі, що аксіологічна система загалом, а молоді – особливо, є складною, розмаїтою й динамічною системою. У відповідність з архітектонікою основних сфер життєдіяльності людини, вона включає в себе економічні, політичні, моральні, естетичні, релігійні та інші цінності. Кожна з цих груп цінностей у той чи інший історичний період життя людини може переміщуватись на передній, чи зміщуватись на задній план. Через перманентне заміщення цінностей молодь переживає складну й суперечливу динаміку життя, формує власні пріоритети, з якими закріплюється у ньому, входить в історію. Естетичне у цій динаміці виконує інтегративно-синтезуючу роль, забезпечує якщо й не повну гармонію цінностей, то у всякому разі, їх безконфліктне співіснування.

Пошук стратегій естетичного впливу на аксіологічну систему студентів у ХХІ ст. носить дуже ускладнений характер та вимагає здійснення масштабних досліджень з використанням потенціалу філософії освіти, яка здатна проникати у «дух сучасної епохи» та визначати стратегію модернізації освіти не тільки відповідно до сучасних соціальних запитів, але й надаючи освіті випереджаючий характер. Відомі попередні епохи становлення людської

цивілізації мали кращі можливості щодо кореляції соціальних запитів із відповідними світоглядними орієнтаціями, у той час як сьогоднішній дух епохи представлений великою різноманітністю дискурсів, неоднозначністю соціальних ролей суб'єктів освіти тощо. За цих умов, запропонувати універсальні стратегії модернізації освіти та відповідні концепції естетичного впливу на аксіологічну систему студентів виглядає складним завданням, яке вимагає визначитись із відповідями на низку запитань, часто риторичного характеру. Чи має глобальний дискурс домінувати над локальним чи ні при визначенні ролі естетичного у вищій освіті? Які саме естетичні феномени здатні ініціювати екзистенціальні переживання у студентів і чи будуть вони екзистенціально наповненими для представників різних культур у полікультурному освітньому середовищі? Які можливості у сучасної вищої освіти здійснювати естетичне виховання, долаючи виклики постнекласичної (постмодерної) етики? Що ми маємо розуміти під поняттями естетичного та аксіологічного дискурсів у вищій освіті? Та й взагалі, яка роль має бути відведена вихованню у структурі сучасної освіти у контексті поширення технократичних тенденцій? Потреба у концептуалізації відповідей на зазначену низку питань і актуалізує проведення даного дисертаційного дослідження.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. У якості одного з основних напрямів філософських досліджень, проблема цінностей та їх естетичної складової у життєвому світі молоді, поставала з часів формування самої філософії як особливої форми духовно-практичного освоєння світу – пізнання природи та людини – давньокитайської, давньоіндійської філософії, а, особливо, з часів античних мислителів.

Починаючи з концепцій Аристотеля, Епіктета, Епікура, Платона, Сенеки, Сократа, Марка Аврелія і багатьох інших філософів, цінності людини, її життя, блага і щастя розглядалися в якості ключової мети будь-якого рефлексивного міркування. У рамках європейської середньовічної світоглядної доктрини (Аврелій Августин, Ф. Аквінський та ін.) аксіологічна система людини визначалася релігійними настановами щодо розуміння проблеми блага і цінності, а виключним шляхом до реалізації власних ціннісних настанов визначалася релігійна віра. Видатні філософи епохи Відродження (Е. Роттердамський, Н. Макіавеллі) стверджували гуманістичні ідеали усвідомлення ціннісних орієнтацій у людському житті, що покладало на людину додаткову відповідальність за власні аксіологічні вибори. У Новий час завдяки творам Ф. Бекона, Т. Гоббса, Дж. Локка, Б. Спінози, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро, І. Канта та багатьох інших класичних новоєвропейських філософів сформувався класичне розуміння аксіологічних орієнтирів та ідеалів людини, в рамках якого моральні, естетичні, когнітивні орієнтири мають спиратися на абсолютну цінність розуму. В рамках такої традиції фундаментальними джерелами аксіології як розділу філософського знання стали праці таких філософів другої половини ХІХ – початку ХХ ст., як Г. Лотце, А. Рітцль, Ф. Brentano тощо. У даному контексті важливою є й класична соціологія цінностей, представлена у творчості таких видатних теоретиків, як М. Вебер, Р. Дарендорф, Т. Парсонс, П. Сорокін, Р. Шелдон та ін.

Некласична філософія ХХ століття завдяки творчості таких філософів, як М. Бердяєв, В. Віндельбанд, М. Гадамер, М. Гайдеггер, В. Дільтей, А. Камю, Х. Ортега-і-Гассет, Г. Ріккерт, Вл. Соловйов, Ж.-П.Сартр, Ч. Тейлор, З. Фрейд, Е. Фромм, В. Франк, Ю. Габермас, О. Шпенглер, К.-Г. Юнг, К. Ясперс та ін., запропонувала низку концепцій зв'язку між цінностями особистості та естетичним впливом. В контексті цих досліджень ми виокремлюємо поняття «екзистенція», що означає спосіб буття людської особистості у світі, суверенність і свободу свідомості. Осягнувши себе як екзистенцію, людина набуває свободи і є «вибір самої себе», «своєї сутності», що накладає відбиток на все, що відбувається. С. К'еркегор виокремлює три типи екзистенції – «естетичний тип», «етичний тип», «релігійний тип», так як людина повинна пройти три стадії – естетичну, етичну, релігійну. Ж.-П. Сартр виявляє три форми буття людини: «буття-в-собі», «буття-для-інших», «буття-для себе».

Постмодерністські дослідження таких філософів, як З. Бауман, У. Бек, Ж. Бодрійяр, П. Вірільо, Ж. Дельоз, М. Кастельс та багатьох інших, надають широку концептуально-методологічну базу для вивчення ціннісних орієнтирів людини, що перебуває у рамках сучасної інформаційно-цивілізаційної матриці, яка має значні відмінності від структури світу, що формувався у класичній та некласичній філософській традиції. Зазначені автори пропонують евристичні для нашого дослідження концепції зв'язку між естетикою та аксіологією у життєвому світі сучасної молоді. В цілому, філософія, соціологія, психологія другої половини ХХ – початку ХХІ століття закладають широкий гуманістичний концептуальний фундамент для теоретичного вивчення аксіологічної системи сучасної людини та молоді як активної соціальної верстви, зокрема.

Що стосується сучасного українського освітньо-філософського дискурсу, то його можна визначити як доволі активний та багатоманітний. Сьогодні українські дослідники аксіологічних орієнтацій людини, в тому числі на етапі її світоглядно-особистісного становлення у молодому віці, приділяють значну увагу аналізу дослідженню ролі естетичного в освітньо-виховному процесі. Серед відомих українських філософів, що приділяють значну увагу даній проблематиці, можна виділити наступних: В. Андрущенко, В. Бакіров, В. Вашкевич, В. Воронкова, А. Дробович, М. Євтух, О. Гомілко, Д. Дзвінчук, Є. Золотухіна-Аболіна, В. Зуєв, І. Зязюн, В. Ільїн, Т. Калюжна, О. Киричук, С. Клепко, Н. Кочубей, В. Кремень, С. Кримський, В. Крисаченко, М. Михальченко, В. Пазенок, Л. Панченко, О. Пономарьов, В. Савельєв, Д. Скальська, Н. Скотна, В. Табачковський, Н. Хамітов, Л. Хомич та ін. Особливу увагу зв'язку між процесами формування ціннісної системи та сучасними соціокультурними викликами естетичному приділяли Т. Андрущенко, О. Базалук, Г. Берегова, Е. Герасимова, О. Добровольська, О. Кивлюк, С. Крилова, С. Куцепал, Л. Левчук, Г. Меднікова, О. Пономарьов, Т. Розова, Ж. Свиренко, Д. Свириденко, О. Скубашевська, О. Хом'як, А. Ярошенко, І. Яшук та ін.

Разом з тим, не зважаючи на досить помітний обсяг публікацій, проблема екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасного студентства

залишається дослідженою не достатньо повно. Серед першочергових проблем, які потребують глибшого опрацювання, знаходяться пошук теоретико-методологічних засад дослідження ролі естетичного в аксіологічній системі сучасної молоді (дослідження особливостей розуміння аксіологічної системи сучасних студентів у проблемному полі філософії освіти; виявлення потенціалу естетичного як чинника формування аксіологічної системи сучасних студентів); дослідження соціокультурних та цивілізаційних викликів естетичному у сучасній вищій освіті (аналіз загроз постнекласичної естетики аксіологічній системі сучасних студентів; виявлення ролі естетичного виховання студентів у контексті викликів доби глобалізації); пошуку праксеологічних вимірів впливу естетичного на аксіологічну систему сучасних студентів (екзистенція естетичного у розв'язанні протиріч розвитку вітчизняної вищої освіти; екзистенція естетичного в упередженні втрати автентичності сучасними студентами).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема і зміст дисертаційного дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №732 від 27 жовтня 2006 р. та рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №5 від 22 грудня 2006 р.). Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №4 від 28 листопада 2013 р.).

Мета дисертаційного дослідження полягає у здійсненні філософської концептуалізації екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасної студентської молоді.

Досягнення цієї мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань:

- розкрити специфіку аксіологічної системи сучасних студентів як проблеми філософії освіти та запропонувати авторську методологічну стратегію її дослідження;
- проаналізувати роль естетичного у формуванні аксіологічної системи студентської молоді;
- дослідити зміст викликів постнекласичної естетики аксіологічній системі сучасних студентів;
- проаналізувати роль естетичного виховання студентів у контексті подолання складних викликів доби глобалізації;
- розкрити потенціал екзистенції естетичного у розв'язанні сучасних протиріч розвитку української вищої освіти;
- виявити можливості естетичного виховання у подоланні загроз втрати студентами ідеалів автентичності.

Об'єкт дослідження – аксіологічна система сучасної студентської молоді.

Предмет дослідження – філософська концепція екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасних студентів.

Методи дослідження. Методологічні засади дисертаційного дослідження визначені специфікою об'єкта та предмета дослідження. Дисертаційне дослідження базується на таких основних принципах наукового пізнання, як об'єктивність, системність, історизм, практика, сходження від абстрактного до конкретного і навпаки. У якості основних методів дослідження застосовувались: метод діалектики у її сучасному прочитанні, який уможливив представлення предмету дослідження у всіх його взаємозв'язках і взаємних залежностях; метод системного аналізу, який дозволив проаналізувати екзистенцію естетичного як цілісного, системного процесу у її продуктивних зв'язках із аксіологічною системою студентів; історичний метод, що дозволив виявити історичні умови розуміння сутності соціокультурних викликів естетичному; метод герменевтики, який дозволив проникнути у внутрішню структуру екзистенції естетичного у системі сучасної вищої освіти; підходи екзистенціалізму, що дозволили інтерпретувати предмет дослідження як складний в онтологічному плані феномен сучасної вищої освіти та ін. Пропонований підхід у його поєднанні із широкою базою джерел сприяв забезпеченню обґрунтованості пропонованих до захисту результатів дисертаційного дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається тим, що в ньому вперше у вітчизняному дискурсі філософії освіти здійснена концептуалізація екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасної студентської молоді. Зазначена новизна конкретизується у наступних положеннях, які містять елементи наукової новизни та виносяться на захист:

Вперше:

- *концепт аксіологічної палітри студента обґрунтовано в якості евристичного методологічного інструменту дослідження потенціалу естетичного у формуванні аксіологічної системи сучасних студентів.* Враховуючи епістемологічний потенціал метафори у сучасній філософії, автором запропоновано концепт «аксіологічна палітра студента», що розвиває та доповнює поняття аксіологічної системи, враховуючи стан розвитку сучасного суспільства. Автор пропонує у контексті визначення поняття аксіологічної палітри описати сучасну аксіологічну систему студента як складну сукупність світоглядних настанов, мотивів та цінностей, позбавлену ключових характеристик системності (ієрархічність, цілісність та єдність елементів тощо) в умовах сучасної соціокультурної динаміки;

- *концептуалізовано роль екзистенції естетичного в упередженні втрати студентами ідеалів автентичності.* У сучасній освіті, існує загроза дискредитації ідеалу автентичності в аксіологічній системі студентів, в той час, як естетичне має культивувати ідею автентичності як самоздійснення, актуалізації творчого потенціалу. При цьому, була теоретично обґрунтована потреба трансляції ідеалів автентичності засобами естетичного впливу в освіті, що здатне забезпечити студенту як особистості можливості для розкриття його

внутрішнього потенціалу шляхом подолання гедоністичних, споживацьких, надмірно прагматичних світоглядних орієнтацій суспільства на початку XXI ст.

Уточнено положення:

- *щодо ролі естетичного у формуванні аксіологічної системи студентів.*

Автором обґрунтовано евристичність концепту «екзистенція естетичного» для дослідження аксіологічної системи сучасного студентства» та запропонована авторська дефініція, виходячи із розуміння екзистенції у широкому сенсі. Під екзистенцією естетичного в аксіологічній системі сучасного студентства розуміється глибинне переживання та тлумачення студентами естетичного, результатом чого є трансформація їхньої аксіологічної системи;

- *про шляхи мінімізації впливу постнекласичної естетики на аксіологічну систему сучасних студентів, виходячи із потреби відродження аксіологічних ідеалів громадянської активності сучасної молоді засобами естетичного виховання.* Естетичне в освіті, пропонуючи гуманістично наповнені твори мистецтва та підносячи цінності гідності, свободи та рівності, має постати засобом утвердження демократії та ідеалів громадянського суспільства у студентській молоді всупереч домінуванню постнекласичних ідей релятивізму, соціального атомізму, індивідуалізації, відмови від соціальних обов'язків, соціальної апатії тощо. Сформована в результаті естетичного виховання аксіологічна система буде виступати регулятивом громадянської активності студентів щодо розвитку вітчизняного суспільства на засадах демократії в умовах розмивання ціннісної системи координат особистості студента;

- *потенціал естетичного виховання у розв'язанні соціальних протиріч доби глобалізації.* Екзистенція естетичного має слугувати одним із засобів утвердження в аксіологічній системі механізмів зняття протиріч бінарної опозиції «глобальне-локальне», культивуючи в якості світоглядної орієнтації у студентів виваженої, продуктивної за сучасних умов позиції, унебезпечуючи від утвердження нетолерантних світоглядних орієнтацій, які є контрпродуктивними в умовах наростаючої міжкультурної взаємодії.

Подальший розвиток отримали:

- *теоретичні положення щодо зміни проблемного поля сучасної естетики та їх вплив на аксіологічну систему сучасних студентів.* У контексті модернізації вітчизняної вищої освіти гуманітарна складова, в тому числі естетична, отримує другорядний статус у структурі, девальвуючи аксіологічну сферу студентів, сприяючи утвердженню технократичних ідеалів у освіті в якості опозиції розуміння студента як носія творчих потенціалів, всебічно розвиненого носія соціального капіталу, а не тільки фахівця в тій чи іншій предметній галузі. До того ж, на тлі практичного повороту у сучасній естетиці, коли предмет естетики в сучасних умовах виходить за власні класичні межі, краса все частіше інтерпретується як соціально-філософська категорія та поняття для інтерпретації повсякденного досвіду. Отже, модернізаційні проекти в галузі вищої освіти мають враховувати, що екзистенція естетичного в освіті постає засобом розвитку соціальних компетенцій студента, необхідних для ефективного конструювання власної повсякденності та здійснення фахової діяльності.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що в ньому вперше у вітчизняному дискурсі філософії освіти здійснена концептуалізація екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасної студентської молоді. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані при розробці стратегій модернізації вищої освіти, при розробці державних гуманітарних стратегій та молодіжної політики.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, зокрема, при читанні курсів «Аксіологія освіти», «Філософія освіти», «Естетика», «Етико-естетична традиція в українській педагогіці», «Педагогіка вищої школи», а також у низці спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійної дослідницької роботи. Основні положення й висновки дисертації розроблені автором особисто й знайшли відображення у його наукових публікаціях.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а також на секційних засіданнях низки міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів, а саме: VII Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорії, технології» (м. Київ-Ялта, 2013 р.), III Міжнародна науково-практична конференція «Наукова еліта у розвитку держав» (м. Київ, 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Політика і духовність в умовах глобальних викликів» (м. Київ, 2014 р.), Круглий стіл «Історична пам'ять і сучасність в контексті патріотичного виховання молоді» (м. Путівль, 2015 р.), Міжнародна науково-теоретична конференція «Духовні цінності християнства в українській культурі: віхи тисячоліть» (м. Київ, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Людиновимірність гармонізації культурно-освітнього простору майбутніх педагогів: наукові досягнення і перспективи» (м. Мелітополь, 2015 р.), Всеукраїнська науково-практична конференція «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки: механізми реалізації та управління» (м. Київ, 2015 р.) тощо.

Публікації. Основні положення дисертації відображено у п'яти публікаціях, з яких: чотири статті опубліковані у фахових виданнях України з філософських наук, одна стаття – у закордонному фаховому виданні.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження, робота складається із вступу, трьох розділів (поділених на шість підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел (219 позицій). Загальний обсяг дисертації – 194 сторінки, основна частина дисертації – 171 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** автором обґрунтовується актуальність дисертаційного дослідження, розкривається стан розробки заявленої проблеми у фаховій

літературі, визначаються мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, демонструється зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, наводяться положення отриманої наукової новизни, які виносяться на захист, розкривається теоретична та практична значущість отриманих результатів, наводяться дані щодо апробації результатів, стисло описується структура та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади дослідження ролі естетичного в аксіологічній системі студентської молоді»** – розкривається специфіка аксіологічної системи сучасних студентів як проблеми філософії освіти та обґрунтовується авторська методологічна стратегія її дослідження, а також здійснюється спроба проаналізувати роль естетичного у формуванні аксіологічної системи студентської молоді.

Підрозділ 1.1 - «Аксіологічна система сучасних студентів у проблемному полі філософії освіти» – присвячено дослідженню специфіки аксіологічної системи сучасних студентів як проблеми сучасної філософії освіти, а також пошуку та обґрунтуванню евристичності авторської методологічної стратегії її дослідження. Найважливішим теоретико-методологічним принципом дослідження аксіологічної системи сучасної студентської молоді в дисертації є інтеграція міждисциплінарних розвідок (філософських, психологічних, педагогічних, соціологічних, етичних та естетичних) на методологічній та контекстуальній базі філософії освіти. Саме естетика як наука і навчальна дисципліна дозволяє молодій людині рефлексивно підійти до усвідомлення краси і гармонії як невід'ємних елементів свого світогляду та аксіологічної системи. Виходячи із цих позицій та дослідницької логіки, у підрозділі було досліджено низку ключових понять аксіологічного дискурсу сучасної вищої освіти, зокрема таких як аксіологія, цінність, аксіологічна система тощо.

У дисертації в цілому автор ставив на меті створення інтегральної концепції ціннісного розвитку студента, щоб врахувати якомога ширший спектр можливих орієнтирів та критеріїв, що визначають ціннісний світ сучасної української студентської молоді. При цьому, автор приходять до висновку, що поняття «аксіологічна система» дещо втрачає свій методологічний потенціал у сучасній філософії освіти, яка перебуває у стані обґрунтування нової освітньої парадигми. На початку третього тисячоліття, дана метафора вважається ефективним методологічним інструментом сучасної філософії в цілому та філософії освіти, зокрема. Автором здійснено обґрунтування тези, що концепт аксіологічної палітри може слугувати методологічним інструментом, здатним збагатити дослідницький потенціал сучасної філософії освіти в умовах, коли зменшується евристичний потенціал низки понять, концептуалізованих в межах класичної парадигми освіти.

Доведено, що концепт «аксіологічна палітра» розвиває близьке поняття «аксіологічна система», враховуючи сучасні соціокультурні запити: якщо поняття системи вимагає розуміння цінностей в упорядкованому, ієрархічному, детермінованому закономірностями сенсі, то концепт палітри не претендує на ієрархічність, керованість, впорядкованість тощо, є орієнтованим на поліфонію

та плюралізм цінностей у їхній єдності, корелюючи із характером соціокультурної динаміки. Теоретико-методологічним принципом дослідження аксіологічної палітри сучасної студентської молоді в дисертації визначається інтеграція міждисциплінарних розвідок (філософських, психологічних, педагогічних, соціологічних, етичних та естетичних) на методологічній та контекстуальній базі філософії освіти.

Підрозділ 1.2 – «Естетичне як чинник формування аксіологічної системи сучасних студентів» – присвячено спробі проаналізувати роль естетичного у формуванні аксіологічної системи студентської молоді. У зазначеному підрозділі автор спирався на підхід, згідно якого у сучасній вищій освіті естетичний компонент, відчуваючи на собі вплив соціокультурних чинників, призводить до загострення протиріч щодо розуміння змісту та безпосередніх механізмів естетичного впливу на сучасну молодь. Відродження естетичного є завданням співрозмірним з відродженням живого духу молоді, життєвої краси, креативності, творчості.

Естетичне виховання має переосмислити свої засади, виходячи із потреби повернення йому статусу освітнього чинника, який здатен нести потужний трансформаційний вплив на студентів, зокрема, на їхню аксіологічну систему. Заглиблюючись у світ краси та культурних надбань людства, у студентів відбувається переосмислення мотивів їхньої діяльності, трансформується аксіологічна система, яка визначає характер сприйняття особистості. Автор намагався показати, що в умовах складної соціальної динаміки на початку третього тисячоліття, існує потреба у пошуку співмірних із суспільними запитами концепцій ролі естетичного як чинника трансформації аксіологічних засад сучасних студентів.

Виходячи із зазначеного підходу, здійснена спроба обґрунтувати евристичність концепту «екзистенція естетичного» для дослідження аксіологічної системи сучасного студентства, виходячи із розуміння екзистенції у широкому сенсі (як переживання, як глибинного досвіду тощо). Під цим поняттям автор пропонує розуміти глибинне переживання та тлумачення студентами естетичного, результатом чого є трансформація їхньої аксіологічної системи. Для того, щоб естетичне несло потужний трансформативний характер для аксіологічної системи студента, у процесі естетичного виховання мають створюватись екзистенціально наповнені навчальні ситуації, щоб естетичний вплив сприяв ревізії власної аксіологічної системи сучасного студентства у процесі сприйняття та осмислення естетичних феноменів. Естетичний освітній вплив має бути співмірним із сучасними духовними запитами молоді аби бути інтерналізованим, внутрішньо засвоєним. Доведено, що зазначене звернення до потенціалу екзистенціальної філософії дозволяє запропонувати нову методологічну стратегію дослідження ролі естетичного у вихованні сучасної студентської молоді у відповідь на духовну кризу сучасності та глобальні проблеми розвитку людства, поглиблену технократичними тенденціями в освіті, коли розвиток професійних компетенцій майбутніх фахівців у структурі освіти домінує над потребою розвитку їхніх світоглядних орієнтацій.

У другому розділі – «Соціокультурні та цивілізаційні виклики естетичному у сучасній вищій освіті» - послідовно розглянуто зміст викликів постнекласичної естетики аксіологічній системі сучасних студентів, проаналізовано роль естетичного виховання студентів у контексті подолання складних викликів доби глобалізації.

Підрозділ 2.1 – «Загрози постнекласичної естетики аксіологічній системі сучасних студентів» – присвячено дослідженню сутності викликів аксіологічній системі сучасних студентів, носієм яких є постнекласична естетика. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. є добою домінування постнекласичної естетичної традиції у соціокультурному просторі, яка привнесла переоцінку художніх, мисленнєвих та інших парадигм. Постнекласична естетика є одним із чинників поширенням ідей індивідуалізму та споживацтва, соціальної девіталізації особистості тощо. Разом з тим, трагічний досвід утвердження ідеалів демократії, націєтворення та геополітичних конфліктів останніх років, актуалізує потребу відродження аксіологічних ідеалів високої громадянської активності сучасної молоді засобами естетичного виховання. Саме інтегровані аксіологічні орієнтири, що включають і особистісну, і соціально-громадську складову, дають можливість молодій людині свідомо ставитися до власної ролі не тільки у життєдіяльності малих соціальних форм, але й в загальнокультурній та історичній перспективі.

Сучасні виклики, що постали перед українським суспільством, потребують відродження соціальних ролей у суспільстві всупереч тенденціям до соціальної атомізації, гедонізму тощо. Автор намагається обґрунтувати тезу, що ефективним засобом подолання загроз постнекласичної естетики у контексті утвердження високої громадянської активності виступає освіта, зокрема, її естетична складова – гуманістично наповнені твори мистецтва, що підносять цінності гідності, свободи та рівності, всупереч домінуванню постнекласичних ідей релятивізму, соціальної апатії тощо. Постнекласичні проекти естетики інтерпретують людину як виключеної із соціальних ієрархій та статусів на шляху реалізації ідей індивідуалізму, в той час, як аксіологічна система сучасного вітчизняного студента має бути орієнтованою на актуалізацію ідей громадянської активності та демократії, сформованими, в тому числі, в результаті естетичного виховання, слугуючи регулятивом активної діяльності розвитку демократичного українського суспільства. Доведено, що цінності краси і творчості випускників вітчизняних ВНЗ, творче ставлення до професії та відповідальне відношення до громадянських обов'язків транслюється в українське суспільство в цілому, демократизуючи та гуманізуючи його через утвердження екзистенції естетичного.

У підрозділі 2.2 - «Роль естетичного виховання студентів в контексті викликів доби глобалізації» - вирішується задача аналізу ролі естетичного виховання студентів у контексті подолання складних викликів доби глобалізації. Сучасне суспільство в цілому та сфера вищої освіти, зокрема, перебувають під впливом глобалізаційних викликів. Сфера естетичного виховання також перебуває в стані безперервної модернізації, щодня

намагаючись відповісти на запит співмірності естетичного в освіті з соціокультурним ландшафтом, в якому загострений характер носять питання міжкультурної взаємодії, дискримінацій різного ґатунку. Автор намагається обґрунтувати тезу, що естетичне виховання має допомагати студентам, спираючись на трансльовані нею у художній формі цінності, зняти протиріччя бінарної опозиції «глобальне-локальне». Екзистенція естетичного має слугувати засобом утвердження в аксіологічній палітрі студентів саме виваженої, продуктивної за сучасних умов позиції, унебезпечуючи від утвердження нетолерантних світоглядних орієнтацій, що є контрпродуктивними в умовах зростаючої міжкультурної взаємодії.

Естетичне виховання студентів прагне до утвердження певного ідеального образу, обґрунтування якого відбувається із залученням потенціалу філософії освіти. В українській філософії освіти утвердився образ студента як патріота, носія національної ідентичності та, одночасно, громадянина світу, що відповідним чином відображено у роботах В. Андрущенка, Т. Андрущенко, С. Клепка, В. Кременя, В. Михальченка та інших авторів. Доведено, що в центрі аксіологічної системи постає образ студента, здатного до діалогічної продуктивної комунікації з представниками інших культур в цілому та у полікультурному освітньому середовищі, що закономірно формується під впливом глобалізації. Тільки особистість з високорозвиненим аксіологічним потенціалом здатна виступати суб'єктом сучасного цивілізаційного і соціокультурного розвитку.

У третьому розділі – **«Праксеологічні виміри впливу естетичного на аксіологічну систему сучасних студентів»** – послідовно вирішуються дослідницькі завдання, спрямовані на дослідження потенціалу екзистенції естетичного у розв'язанні протиріч розвитку вітчизняної вищої освіти, а також на виявлення можливостей екзистенції естетичного в упередженні втрати ідеалів автентичності сучасними студентами.

Підрозділ 3.1 - «Екзистенція естетичного у розв'язанні протиріч розвитку вітчизняної вищої освіти» - зосереджує увагу на дослідженні ролі екзистенції естетичного у продуктивному розв'язанні тих протиріч, що супроводжують модернізаційні процеси в українській вищій освіті. В останні роки у фахових колах у контексті модернізації вітчизняної вищої освіти ведуться запеклі дискусії щодо ролі гуманітарної складової у підготовці студентської молоді. Нерідко гуманітарна складова, в тому числі естетична, отримує другорядний статус у структурі освіти, відповідно девальвуючи аксіологічну сферу студентів. На тлі зазначених підходів створюються сприятливі умови для утвердженню технократичних ідеалів в освіті: студент все більше виступає не як носій творчих потенціалів (соціального, інтелектуального капіталу), а як вузький фахівець у тій чи іншій предметній галузі. У підрозділі запропоновано тезу, що активний член сучасного українського суспільства має бути носієм розвиненого естетичного світогляду аби реалізовувати свій творчий потенціал, а розвинена аксіологічна система студента має виступати в якості невід'ємної складової його соціального капіталу. При цьому, університет, як середовище культуро- і життєтворчості,

допомагає молодій людині усвідомити власну суб'єктивність в якості активного соціокультурного елементу.

Проаналізовано, що у сучасній естетиці відбувся «практичний поворот»: мистецтво вже не розуміється як опозиція безпосередньому життєвому досвіду людини, дисциплінарне поле естетики значно розширюється, а уявлення про красу набувають прагматичного статусу специфічного регулятиву соціальних відносин та соціальної дії, сприяючи можливості розв'язати суперечності соціальної практики. Краса як одна із ключових категорій естетики все більше інтерпретується як соціально-філософська категорія, а людські вчинки інтерпретуються в термінах естетики. Враховуючи зазначені тенденції, автором доведено, що університетське середовище в цілому та естетичний компонент освіти здатні таким чином переформатувати структуру ціннісних відносин і впливів, щоб аксіологічна палітра молоді розвивалася у напрямку культуротворення на засадах краси та гармонії. Модернізаційні проекти в українській вищій освіті мають враховувати, що екзистенція естетичного в освіті постає засобом розвитку соціальних компетенцій студента, необхідних для конструювання ними власної повсякденності та реалізації себе як фахівця.

У підрозділі 3.2 - *«Екзистенція естетичного в упередженні втрати ідеалів автентичності сучасними студентами»* - автором акцентовано увагу на можливостях естетичного виховання у подоланні загроз втрати студентами ідеалів автентичності. Сьогодні у структурі аксіологічної системи (палітри) студентської молоді і надалі залишається значна частина невизначеності, що, з одного боку, зумовлюється молодим віком, коли необхідно робити ключові життєві вибори, а з іншого – складними трансформаціями естетичних вимірів сучасної освіти, пов'язаних із впливами екранної культури, утвердженням постнекласичної естетики, так як існує загроза дискредитації ідеалу автентичності в аксіологічній системі студентів. У сучасному прагматичному суспільстві естетичні цінності у кращому разі відсуваються на другий план, а в іншому – підмінюються ілюзорними, стандартизованими, швидкоплинними ідеалами масової культури. Естетичне ж, через звернення до багатого загальнолюдського культурного досвіду людства, має культивувати ідею автентичності як самоздійснення, потреби актуалізації творчого потенціалу. Цінності студентів, сформовані під впливом потенціалу екзистенції естетичного, мають можливість глибинно усвідомлювати відмінність між надмірним індивідуалізмом та автентичністю, здатну відшуковувати моральні ідеали та відповіді на смисложиттєві запитання.

У підрозділі теоретично обґрунтовано потребу трансляції ідеалів автентичності засобами естетичного впливу в освіті, здатного забезпечити студенту як особистості можливість для розкриття його внутрішнього потенціалу в умовах сучасних викликів девальвації аксіологічних систем. Сучасна філософія (Ч. Тейлор, У. Хетчер та інші автори) пропонує ефективні проекти етики автентичності, ключовою прикметою яких є спроба відродження того, що будь-яка особистість має свій власний спосіб бути людиною, жити, не уподібнюючись до інших, долаючи гедоністичні, споживацькі, мас-культурні, надмірно прагматичні світоглядні орієнтації.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та завдань дослідження, є обґрунтовані підстави зробити наступні загальні висновки:

1. *Досліджено специфіку аксіологічної системи студентів та обґрунтовано евристичну методологічну стратегію її дослідження.* У підрозділі досліджено низку ключових понять аксіологічного дискурсу сучасної вищої освіти («аксіологія», «цінність», «аксіологічна система» тощо). Автором доведено, що поняття «аксіологічна система» дещо втрачає свій методологічний потенціал у сучасній філософії освіти, яка перебуває у стані обґрунтування нової освітньої парадигми.

Метафора вважається ефективним методологічним інструментом сучасної філософії в цілому та філософії освіти, зокрема. Враховуючи епістемологічний потенціал метафори, автором запропоновано під «аксіологічною палітрою студента» розуміти аксіологічну систему студента як складну сукупність світоглядних настанов, мотивів та цінностей, позбавлену ключових характеристик системності (ієрархічність, цілісність, єдність елементів тощо) в умовах сучасної соціокультурної динаміки. Концепт аксіологічної палітри може слугувати методологічним інструментом, здатним збагатити дослідницький потенціал сучасної філософії освіти в умовах, коли зменшується евристичний потенціал низки понять, концептуалізованих у межах класичної парадигми освіти. Нова парадигма освіти, що формується, має враховувати складний характер сучасної аксіологічної системи студента, а концепт аксіологічної палітри демонструє свою співмірність із запитом соціальної динаміки на початку XXI ст.

Концепт «аксіологічна палітра» розвиває близьке поняття «аксіологічна система», враховуючи сучасні соціокультурні запити: поняття системи вимагає розуміння цінностей в упорядкованому, ієрархічному, детермінованому закономірностями сенсі, в той час як концепт палітри не претендує на ієрархічність, керованість, впорядкованість тощо, є орієнтованим на поліфонію та плюралізм цінностей у їхній єдності, корелюючи із характером соціокультурної динаміки. В той самий час, концепт аксіологічної палітри не претендує на всеосяжний статус та пропонує розширення методологічних підходів для дослідження складних ціннісних проблем у сучасній вищій освіті, в тому числі, у контексті розкриття ціннісного потенціалу естетичного виховання сучасних студентів.

2. *Проаналізовано роль естетичного у формуванні аксіологічної системи студентської молоді.* У якості методологічного орієнтиру, автор виходив з того, що у сучасній вищій освіті естетичний компонент, відчуває на собі вплив соціокультурних чинників, так як саме поняття естетичного розвивається, загострюються протиріччя щодо ролі та механізмів естетичного впливу на сучасну молодь. Дана ситуація поглиблюється технократичними тенденціями в освіті, коли розвиток професійних компетенцій майбутніх фахівців у структурі освіти домінує над потребою розвитку їхніх світоглядних орієнтацій через знайомство із прекрасним та його глибинним осмисленням.

За цих умов, естетичне виховання має переосмислити свої засади, виходячи із потреби повернення йому статусу освітнього чинника, який здатен нести потужний трансформаційний вплив на студентів, зокрема, на їхню аксіологічну систему. Використовуючи методологічний потенціал філософії освіти, здійснено авторську експлікацію ролі естетичного в якості чинника формування аксіологічної системи, застосувавши поняття екзистенції у її широкому сенсі. Було показано, що в умовах складної соціальної динаміки на початку XXI ст., існує потреба у пошуку співмірних із соціальними запитами концепцій ролі естетичного як чинника трансформації аксіологічних засад сучасних студентів. Автором обґрунтовано евристичність концепту «екзистенція естетичного» для дослідження аксіологічної системи сучасного студентства та запропоновано авторську дефініцію, виходячи із розуміння екзистенції у широкому сенсі.

Під «екзистенцією естетичного в аксіологічній системі сучасного студентства» розуміється глибинне переживання та тлумачення студентами естетичного, результатом чого є трансформація їхньої аксіологічної системи. Мова йде про потребу у вищих навчальних закладах України використання естетичних підходів та змісту естетичного виховання щодо створення екзистенціально наповнених навчальних ситуацій, щоб естетичний вплив сприяв ревізії власної аксіологічної системи сучасного студентства у процесі сприйняття та осмислення естетичних феноменів. Отже, естетичне виховання має враховувати те, наскільки глибинним, співмірним із сучасними духовними запитами молоді має бути естетичний освітній вплив, адже в іншому випадку він не буде внутрішньо засвоєним, а саме естетичне виховання перетвориться суто на формальне засвоєння навчального матеріалу. Авторське звернення до потенціалу екзистенціальної філософії дозволяє запропонувати нову методологічну стратегію дослідження ролі естетичного у вихованні сучасної студентської молоді у відповідь на духовну кризу сучасності та глобальні проблеми розвитку людства.

3. Досліджено сутність загроз постнекласичної естетики аксіологічній системі сучасних студентів та запропоновано стратегію мінімізації їхнього впливу. Феномен естетичного останні кілька десятиліть все частіше інтерпретується у традиції постнекласичної естетики, із властивою їй переоцінкою художніх, мисленнєвих та інших парадигм, розмиттям базових традицій мистецтва, відмови від класичних понять естетичного дискурсу тощо. Дані процеси є співмірними із трансформаціями соціокультурного характеру, пов'язаними із утвердженням культури Постмодерну, соціальною девіталізацією особистості, поширенням ідей індивідуалізму та споживацтва тощо.

В умовах викликів демократії та націєтворенню в Україні, свідками яких ми перебуваємо кілька останніх років, а також в контексті поширення ідей постнекласичної естетики, виникає потреба відродження аксіологічних ідеалів високої громадянської активності сучасної молоді засобами естетичного виховання. Автор пропонує підхід, згідно якого ефективним засобом подолання загроз постнекласичної естетики у контексті утвердження високої

громадянської активності виступає освіта, зокрема, її естетична складова. Естетичне в освіті, пропонуючи гуманістично наповнені твори мистецтва та підносячи цінності гідності, свободи та рівності, має постати засобом утвердження демократії та ідеалів громадянського суспільства у студентської молоді всупереч домінуванню постнекласичних ідей релятивізму, соціального атомізму, індивідуалізації, відмови від соціальних обов'язків, соціальної апатії тощо.

У контексті сучасної естетики людина розуміється позбавленою низки соціальних обов'язків, виключеною із соціальних ієрархій на шляху реалізації ідей індивідуалізму, в той час, як аксіологічна система сучасного вітчизняного студента має бути орієнтованою на актуалізацію ідей громадянської активності та демократії, сформованими в результаті естетичного виховання, слугуючи регулятивом його активної діяльності щодо розвитку вітчизняного суспільства на засадах демократії.

4. *Досліджено потенціал естетичного виховання студентів як засобу подолання складних викликів доби глобалізації.* Сучасне естетичне виховання має допомагати студентам, спираючись на трансльовані нею у художній формі цінності, знімати протиріччя бінарної опозиції «глобальне-локальне». У вітчизняній філософії освіти, завдяки ідеям В. Андрущенка, В. Кременя та інших авторів утвердилась ідея, що студент повинен бути патріотом, носієм власної культури, позитивної національної ідентичності та, одночасно, громадянином світу. Екзистенція естетичного має слугувати засобом утвердження в аксіологічній палітрі студентів саме цієї виваженої, продуктивної за сучасних умов позиції, унебезпечуючи від утвердження нетолерантних світоглядних орієнтацій, що є контрпродуктивними в умовах зростаючої міжкультурної взаємодії. В центрі аксіологічної системи постає образ студента як носія позитивної національної ідентичності, здатного до діалогічної продуктивної комунікації із представниками інших культур в цілому та полікультурному освітньому середовищі, зокрема.

5. *Концептуалізовано потенціал екзистенції естетичного у розв'язанні протиріч розвитку вітчизняної вищої освіти.* У контексті модернізації вітчизняної вищої освіти гуманітарна складова, в тому числі естетична, отримує другорядний статус у структурі освіти. Цей другорядний статус естетичного відповідно девальвує аксіологічну сферу студентів, сприяючи утвердженню технократичних ідеалів в освіті у якості опозиції розуміння студента як носія творчих потенціалів, всебічно розвиненого носія соціального капіталу, а не тільки фахівця в тій чи іншій предметній галузі. Автором пропонуються теза, що активний член сучасного суспільства має бути носієм розвиненого естетичного світогляду аби реалізовувати свій творчий потенціал, а розвинена аксіологічна система студента виступає в якості невід'ємної складової його соціального капіталу.

Паралельно, у сучасній естетиці відбувся «практичний поворот», коли мистецтво вже не розуміється як опозиція безпосередньому життєвому досвіду людини, а дисциплінарне поле естетики значно розширюється. За цих умов уявлення про красу набуває прагматичного статусу специфічного регулятиву

соціальних відносин та соціальної дії, даючи можливість розв'язати суперечності соціальної практики. Краса як одна із ключових категорій естетики все більше інтерпретується як соціально-філософська категорія, людські вчинки інтерпретуються в термінах естетики, адже предмет естетики в сучасних умовах виходить за власні класичні межі. Отже, модернізаційні проекти в галузі вищої освіти мають враховувати, що екзистенція естетичного в освіті постає засобом розвитку соціальних компетенцій студента, необхідних в умовах сучасної соціокультурної динаміки для ефективного конструювання студентами власної повсякденності та здійснення майбутньої професійної діяльності.

б. Виявлено потенціал естетичного виховання вчителів як дієвого засобу подолання посттоталітарної спадщини в українській освіті. В умовах складних трансформацій естетичних вимірів сучасної освіти, пов'язаних із утвердженням постнекласичної естетики, впливів екранної культури тощо існує загроза дискредитації ідеалу автентичності в аксіологічній системі студентів. Естетичне, через звернення до багатого загальнолюдського культурного досвіду в умовах складаної соціокультурної динаміки, має культивувати ідею автентичності (самоздійснення, актуалізації творчого потенціалу тощо).

У контексті сучасної філософії пропонуються ефективні для ХХІ ст. проекти етики автентичності, ключовою рисою яких є спроба відродження змісту ідеї, що кожен має свій власний спосіб бути людиною, жити, не уподібнюючись до інших, проте, долаючи гедоністичні, споживацькі, надмірно прагматичні світоглядні орієнтації у суспільстві на початку ХХІ ст. Автором теоретично обґрунтовано потребу трансляції ідеалів автентичності засобами естетичного впливу в освіті, здатного забезпечити студенту як особистості можливість для розкриття його внутрішнього потенціалу в умовах сучасних викликів до аксіологічних систем.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Чубарева О. О. Мистецтво в практичному формуванні аксіологічної палітри сучасного студентства // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 105 (2). – С. 281-285.

2. Чубарева О. О. Аксіологічна палітра студентської молоді: проблема визначення/ О. О. Чубарева // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 106 (3). – С. 277-282.

3. Чубарева О. О. Естетичне в житті сучасного суспільства і людини / О. О. Чубарева // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної

академії» : Збірник наукових праць / Під ред. В.Г. Воронкової.– Випуск 65.– Запоріжжя : РВВ ЗДІА, 2016. – С. 67-75.

4. Чубарева О. О. Мистецтво в позанавчальному житті сучасного студентства / О. О. Чубарева // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2016. – Вип. 46 (частина II). – С. 136-148.

***Статті в виданнях України, що включені
до наукометричних баз:***

5. Чубарева О. О. Освіта як чинник підвищення ролі естетичного в аксіологічному полі сучасних студентів / О. О. Чубарева // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 107 (4). – С.322-326.

АНОТАЦІЇ

Чубарева О. О. Екзистенція естетичного в аксіологічній системі сучасного студентства (філософський аналіз). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації вперше у вітчизняному дискурсі філософії освіти здійснено концептуалізацію екзистенції естетичного в аксіологічній системі сучасної студентської молоді. Автором продемонстровано евристичність концепту «екзистенція естетичного» для дослідження аксіологічної системи сучасного студентства та запропонована авторська дефініція, виходячи із розуміння екзистенції у широкому сенсі. Під екзистенцією естетичного в аксіологічній системі сучасного студентства розуміється глибинне переживання та тлумачення студентами естетичного, результатом чого є трансформація їхньої аксіологічної системи. Також автором концептуалізовано роль екзистенції естетичного в упередженні втрати студентами ідеалів автентичності в аксіологічній системі студентів.

В дисертації концепт аксіологічної палітри студента обґрунтовано в якості евристичного методологічного інструменту потенціалу естетичного у формуванні аксіологічної системи сучасних студентів. Також автором запропоновано в контексті визначення поняття аксіологічної палітри описати сучасну аксіологічну систему студента як складну сукупність світоглядних настанов, мотивів та цінностей, позбавлену ключових характеристик системності в умовах сучасної соціокультурної динаміки.

Запропоновано шляхи мінімізації впливу постнекласичної естетики на аксіологічну систему сучасних студентів, виходячи із потреби відродження аксіологічних ідеалів громадянської активності сучасної молоді засобами естетичного виховання. Доведено, що модернізаційні проекти в галузі вищої освіти мають враховувати, що екзистенція естетичного в освіті постає засобом

розвитку соціальних компетенцій студента, необхідних для ефективного конструювання власної повсякденності та здійснення фахової діяльності.

Ключові слова: екзистенція естетичного, аксіологічна система, аксіологічна палітра, естетичне виховання, єдність навчання і виховання, потенціал естетичного, естетична культура, естетичний вплив.

Чубарева О. А. Экзистенция эстетического в аксиологической системе современного студенчества (философский анализ). - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 – философия образования. Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации впервые в отечественном дискурсе философии образования осуществлена концептуализация экзистенции эстетического в аксиологической системе современной студенческой молодежи. Автором продемонстрирована эвристичность концепта «экзистенция эстетического» для исследования аксиологической системы современного студенчества »и предложена авторская дефиниция, исходя из понимания экзистенции в широком смысле. Под экзистенцией эстетического в аксиологической системе современного студенчества понимается глубинное переживание и толкование студентами эстетического, результатом чего является трансформация их аксиологической системы. Также автором концептуализована роль экзистенции эстетического в предупреждении утраты студентами идеалов аутентичности (самореализации, актуализации творческого потенциала и т.д.) в аксиологической системе студентов.

В диссертации концепт аксиологической палитры студента обоснован в качестве эвристического методологического инструмента исследования потенциала эстетического в формировании аксиологической системы современных студентов. Также, в контексте определения понятия аксиологической палитры, автор предлагает описать современную аксиологическую систему студента как сложную совокупность мировоззренческих установок, мотивов и ценностей, утрачивающую ключевые характеристики системности в условиях современной социокультурной динамики.

Доказано, что современное эстетическое воспитание должно помогать студентам, опираясь на транслируемые им в художественной форме ценности, снимать противоречия бинарной оппозиции «глобальное-локальное». В контексте вызовов глобализации обосновано, что в центре аксиологической системы возникает образ студента как носителя положительной национальной идентичности, способного к диалогической продуктивной коммуникации с представителями других культур в целом, и в поликультурной образовательной среде, в частности. Предложены пути минимизации влияния постнеклассической эстетики на аксиологическую систему современных студентов, исходя из потребности возрождения аксиологических идеалов гражданской активности современной молодежи средствами эстетического воспитания. Доказано, что модернизационные проекты в области высшего

образования должны учитывать, что экзистенция эстетического в образовании предстает средством развития социальных компетенций студента, необходимых для эффективного конструирования собственной повседневности и осуществления профессиональной деятельности. Доказано, что в современной эстетике произошел «практический поворот», когда искусство уже не понимается как оппозиция непосредственному жизненному опыту человека, а дисциплинарное поле эстетики значительно расширяется: в этих условиях представления о красоте приобретают прагматический статус специфического регулятива социальных отношений и социального действия, давая возможность разрешать противоречия социальной практики.

Ключевые слова: экзистенция эстетического, аксиологическая система, аксиологическая палитра, эстетическое воспитание, единство обучения и воспитания, потенциал эстетического, эстетическая культура, эстетическое воздействие.

Chubareva O. A. The existence of aesthetic at axiological system of contemporary students (philosophical analysis). - Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of philosophical sciences, specialty 09.00.10 – philosophy of education. National Dragomanov Pedagogical University. – Kyiv, 2016.

The conceptualization of **existence of aesthetic at axiological system of contemporary students** of is made for the first time in the Ukrainian discourse of philosophy of education. The author demonstrated the heuristic nature of concept "existence of aesthetic" for the study of axiological system of contemporary students. Author proposed the definition of this term based on the understanding of existence in a broad sense. Author understands the existence of aesthetic in the axiological system of modern students as a deep experience and interpretation of aesthetic performed by students resulting in the transformation of their axiological system. The authors also conceptualized the role of existence of aesthetic for avoidance of students loses of the ideals of authenticity at the axiological system of students.

The thesis substantiates the “axiological palette” concept as a heuristic methodological tool of researching the aesthetics’ potential in shaping the axiological system of modern students. Also the author suggests to describe the current axiological system of student as a complex set of philosophical attitudes, motivations and values, devoid of key characteristics of the systems in today's socio-cultural dynamics in the context of the definition of axiological palette.

It is proposed the ways of minimizing the impact of the postnonclassical aesthetics on axiological system of modern students based on need of revival of axiological ideals of today's youth civic activity by means of aesthetic education. It is proved that modernization projects at higher education should aware that the aesthetic existence in education is a means of foaming the social competencies of students required to effectively designing their own everyday life and employment activities.

Keywords: existence of aesthetic, axiological system, axiological palette, aesthetic education, the unity of training and education, the aesthetic potential, aesthetic culture, aesthetic impact.